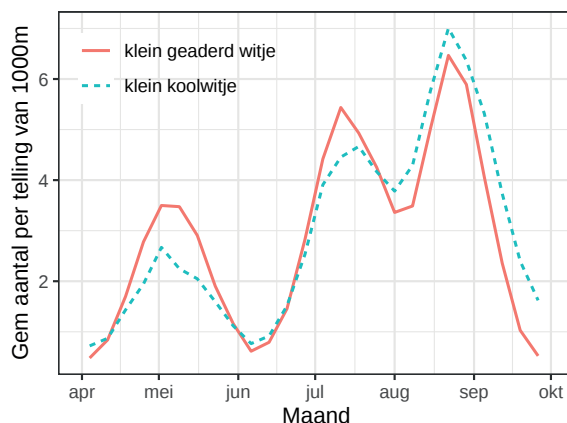

Schommelingen in de verspreiding van witjes

Het klein geaderd witje en het klein koolwitje horen tot onze algemeenste dagvlinders. Als popoverwintersaars zijn ze bij de eerste vlinders die in het voorjaar verschijnen, en ze vliegen door tot in de herfst in meerdere generaties. Waarin verschillen ze?

Tekst: Al vroeg in het voorjaar kunnen we de witjes zien verschijnen. In Nederland hebben ze drie generaties (figuur 1). De eerste generatie is meestal mooi afgebakend, en in de eerste helft van juni zijn er even weinig of geen witjes en dragen ze door het wegvalen van hun talrijkheid in belangrijke mate bij aan de 'juni-dagvlinderdip'. De tweede en derde generatie lopen in elkaar over: begin augustus zijn er nog steeds 'oude' vlinders, terwijl de nieuwe vlinders van de derde generatie alweer vliegen. In de eerste generatie zijn er gemiddeld iets meer klein geaderd witjes, in de derde generatie iets meer klein koolwitjes. Maar de verschillen zijn klein.

Deze grafiek suggereert dat er weinig verschil is tussen de witjes. Komt dat omdat tellers ze niet goed uit elkaar kunnen houden? Toch niet, want kijken we naar de verhouding tussen het klein geaderd witje en het klein koolwitje in de eerste generatie (figuur 2) over de hele periode 1990-2021 per begroeiingstype, dan zien we dat in met name bos, heide en duin er duidelijk meer klein geaderd witjes worden gezien dan klein koolwitjes, in bos wel vijf keer zoveel. In stedelijk gebied zijn er meer klein koolwitjes, al zijn in de eerste generatie ook daar de klein geaderd witjes nog steeds in de meerderheid. Natuurlijk komt agrarisch en stedelijk gebied in Nederland verreweg het meest voor.

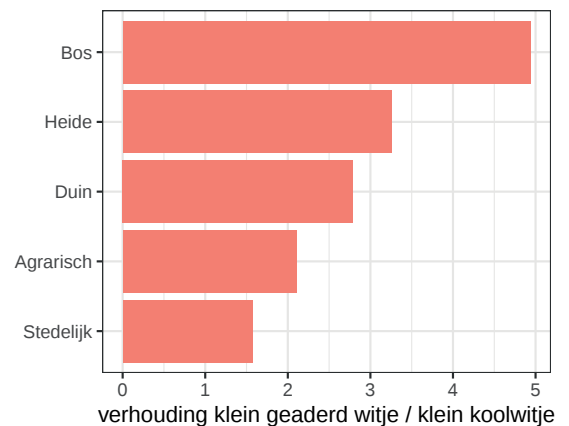

Figuur 1. Gemiddeld aantal klein geaderd witjes en klein koolwitjes per 1000 m vlinderoute per week in Nederland tussen 1990 en 2021.

Kijken we naar de verhouding (figuur 3), dan kunnen we vier perioden onderscheiden:

- Tot en met 2004: meer klein geaderd witje dan klein koolwitje.
- 2005-2012: meer klein koolwitje dan klein geaderd witje.
- 2013-2017: meer klein geaderd witje.
- 2018-2021: meer klein koolwitje.

Het klein geaderd witje is in Nederland een soort met een voorkeur voor relatief koele en vochtige plekken, en vooral in een bosachtige omgeving is het het talrijkste witje. Het klein koolwitje heeft juist een voorkeur voor open en stenige gebieden, zoals het agrarisch gebied en in steden en dorpen. Het klein geaderd witje heeft dan ook duidelijk meer last van droge zomers, zoals 2003, 2006 en 2018-2020. Dan worden er op de routes duidelijk meer klein koolwitjes geteld (de verhouding in de rechtergrafiek van figuur 3 daalt onder de 1). Het klein geaderd witje laat ook een flinke veerkracht zien, en eind 2021 vloog het alweer volop, en in het voorjaar van 2022 was het op heel veel plekken talrijk aanwezig. We hoeven ons dan ook voorlopig geen zorgen te maken over het klein geaderd witje: na een slechte periode komt het probleemloos weer terug. Maar met een toenemende kans op droogte zullen we wel vaker jaren gaan krijgen met relatief weinig klein geaderd witjes, en juist veel klein koolwitjes.

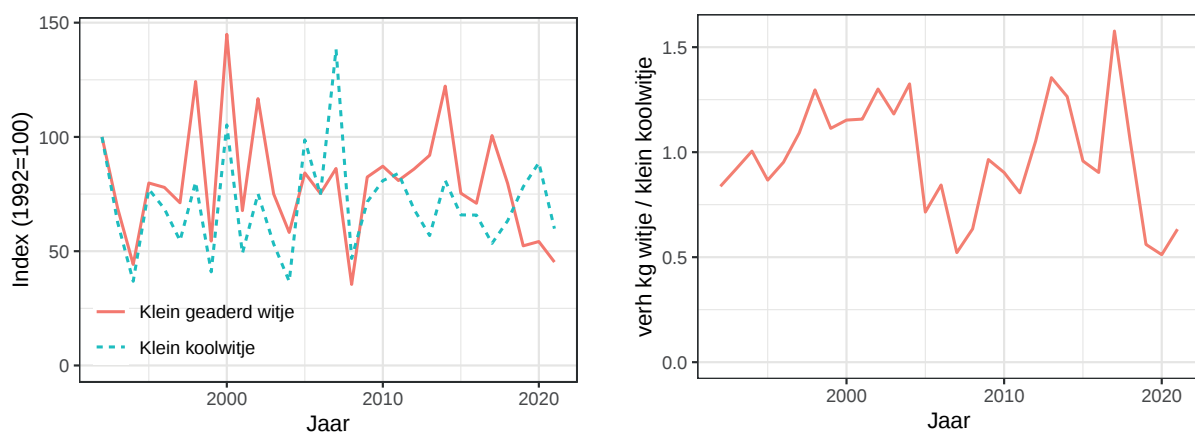

Figuur 2. De verhouding tussen het aantal klein geaderd witjes en het aantal klein koolwitjes in de eerste generatie op vlinderoutes in verschillende begroeiingstypen over de periode 1990-2021. Omdat het grootste deel van Nederland agrarisch of stedelijk is, en maar weinig bos, is de verhouding over alle data toch lager dan 2.

houding tussen twee

Chris van Swaay

Figuur 3. Indexen van de eerste generatie van klein geaderd witje en klein koolwitje (links) en de verhouding tussen het aantal vlinders op alle routes (rechts).

Chris van Swaay